

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ОСТАПЕНКО ТИМУР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Міжнародна академічна школа «Одеса»,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави і права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИНЦИПІВ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДЕРЖАВНІ ЗЛОЧИНИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ПІСЛЯРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Післяреволюційне кримінальне законодавство традиційно надавало боротьбі зі злочинами проти держави першорядне значення, перейнявши як саме найменування діянь, так і особливості їхньої соціально-політичної характеристики.

Цікаву думку з цього питання виражав радянський дослідник В. П. Антонов-Саратовський, який стверджував: «Державні злочини народилися не з учорашнього дня і, у всякому разі, не з моменту виникнення Радянської держави. Остання у відомому розрізі сама виникла з державного злочину – революції» [1, с. 15].

Основа дореволюційного і марксистсько-ленінського погляду на зміну і розвиток правових норм полягала в змінах класових інтересів, що відбувалися з розвитком суспільства. Соціально-політичною особливістю як монархічних, так і марксистсько-ленінських правових концепцій, що стоять на сторожі державних устоїв, було забезпечення непорушності правлячих класів, які відкрито проголошували свою перевагу над іншими членами суспільства, «придушення всякого виступу проти існуючого ладу».

Відносно вживання термінів «злочини проти основ конституційного ладу і безпеки держави», «державні злочини», «злочини проти держави», «політичні злочини», необхідно відзначити, що вони використовуються як синоніми [2, с. 50]. Саме найменування цієї групи діянь служило предметом обговорення представників союзних республік з часів III Сесії ЦВК СРСР 3-го скликання.

М. Васильєв-Южин, відзначаючи, що «деякі товариші оскаржували доречність у нас самого терміна «державні злочини»... адже держава-то, відповідно до марксистського розуміння, має відмирати», в свою чергу дотримувався саме такого найменування даних злочинів [2, с. 50].

А. Винокуров, який розділяв цю ж точку зору, докладно відстоював подібну назву діянь. «Деякі вказують, що поняттю «держава» судилося померти; тому вживати слова «державні злочини», в той час як ми не є державою в буржуазному сенсі слова, було б не зовсім зручно. Інші вказують, що вираз: «державні злочини» – порівняно туманний і заплутаний, і доцільно прямо сказати, які злочини виключаються з ведення союзних республік і перераховуються в спеціальному союзному законі. Далі вказується, що поняття «державні злочини» є занадто широким, і, таким чином, може бути звужена самостійна творчість республік.

Г. І. Петровський (УРСР) вказував на Сесії ЦВК СРСР, що назва «державні злочини» є незграбною і пахне старими назвами, що ми не такі вже й великі державники, і що краще сказати «контрреволюційні злочини проти Радянської Влади або Диктатури Пролетаріату» [3, с. 567].

Однак ця поправка не викликала підтримки на Сесії ЦВК СРСР, так як абсолютно недоцільно викидати вираз «державні злочини», що має цілком певне значення, що позначає злочини проти радянської держави. Хоча пролетарська держава типу рад і не є вже державою в справжньому значенні цього слова і підлягає в майбутньому при соціалізмі і комунізмі відмиранню, однак, в даний момент, в перехідний період диктатури пролетаріату, вона існує і буде існувати, а тому злочини, спрямовані проти цього типу держави, будуть все-таки державними».

Важливо мати на увазі, що термін «державні злочини», будучи найбільш зручним в силу стислості, все ж найменш підходить для позначення подібних діянь. «Будь-який злочин в повній мірі можна вважати державним, а точніше антидержавним. Злочини не можуть бути державними, тому що вони є антидержавними».

Слова «державне», «державна», «державний» несуть позитивне смислове навантаження і застосовуються в таких словосполученнях, як «державний прапор», «державний герб», «державний гімн», «державна єдність», «державна влада», «державна цілісність». Продовження цього ряду «державним злочином» або «державною зрадою» призводить до змішання понять, зміщення в акцентуванні негативного статусу поняття на поняття з позитивними відтінками. А. А. Ігнат'єв, який вивчав злочинців, які відбували покарання в Дубравному і Скальнинському ВТЗ за вчинення аналізованих злочинів, зазначив, що засуджені з гордістю носили звання державного злочинця (не якась там шпана кримінальна) і вимагали на цій підставі статусу політичних в'язнів, тобто засуджених не за злочин, а за незгоду з існуючим ладом. Все ж в силу стійкості і поширеності в науковій літературі терміна «державний злочин», доцільно його використання в даній роботі в якості поняття, рівнозначного «злочинам проти держави» [4, с. 119].

Аналіз юридичної літератури, що розглядає проблеми загального поняття і ознак злочинів проти основ конституційного ладу і безпеки держави, показав практично повну відсутність нових фундаментальних досліджень, присвячених даному питанню. Тому ми, вивчаючи вищезначену проблему, спиралися на положення радянської науки кримінального права, котра розглядала питання поняття і ознак таких діянь.

У зв'язку з тим, що контрреволюційні злочини, що охоплюються статтею 57 КК РСФРР 1922 року, не дозволяли розкрити їхні істотні ознаки, а критерій віднесення діянь до таких злочинів був відсутнім, вчені, аналізуючи контрреволюційні злочини, досліджували в першу чергу розмежування між цими діяннями і злочинами проти порядку управління, основну роль відводячи об'єкту злочину. Так, С. П. Ординський відзначав, що об'єктом злочинів проти порядку управління,

на відміну від контрреволюційних злочинів, є «не основа політичного і суспільного устрою держави, не центральні органи влади, а органи підлеглого управління і правильний порядок їхнього функціонування». Отже, на його думку, об'єктом контрреволюційних злочинів служили основи політичного та громадського устрою держави, а також центральні органи влади [7, с. 4].

У науці зазначалося, що до групи державних відносяться злочини, об'єктом яких є держава в її цілому: буття держави, як певної політичної організації, її цілість або її незалежне, спокійне і безпечне існування серед інших держав. Спрямованість всієї групи діянь (як контрреволюційних, так і проти порядку управління) безпосередньо проти держави підкреслювалася і іншими вченими, які вказують на визнання держави в цілому об'єктом всіх державних злочинів. Необхідно відзначити, що подібна позиція не піддавалася критичному розгляду і підносилася як аксіома.

На противагу цьому твердженню існувала позиція, згідно з якою злочини проти порядку управління не можуть належати до державних, оскільки вони не є посяганнями на державу, що знайшло своє закріплення в першій редакції КК РСФРР 1926 року.

На другій сесії ЦВК СРСР III скликання було відзначено, що поняття державних злочинів повинно бути ширше поняття контрреволюційних злочинів, включаючи також найбільш небезпечні злочини проти порядку управління.

Думки з питання про загальне поняття особливо небезпечних державних злочинів, а також систематизації таких злочинів не були єдиними. Мабуть, найбільше сприяли судженням про таке явище висловлювання: «Саме найменування цих злочинів державними говорить про те, що вони спрямовані безпосередньо проти інтересів Радянської соціалістичної держави, диктатури робітничого класу, радянського суспільного і державного ладу, Радянської влади, зовнішньої безпеки СРСР, найважливіших завоювань трудящих, а також громадської безпеки та інших найважливіших загальнодержавних інтересів».

Список використаних джерел:

1. Антонов-Саратовский В. П. К вопросу о государственных преступлениях. *Вести Верхов. Суда СССР*. 1925. № 1. С. 15.
2. Васильев-Южин М. Общесоюзное Положение о государственных преступлениях. *Советское строительство*. 1927. № 2–3. С. 50.
3. Винокуров А. Изменение Основных начал уголовного законодательства Союза ССР и союзных республик. Положение о государственных преступлениях. *Рабочий суд*. 1927. № 7. С. 567–569.
4. Маньковский Б. С. Основные принципы и некоторые вопросы кодификации советского уголовного законодательства. *Учен. зап. Ростовский-на-Дону государственный университет*. Ростов-на-Дону, 1957. Вып. 4. С. 119–140.
5. Миренский Б. А. Теоретические основы совершенствования советского уголовного законодательства / отв. ред. Г. А. Ахмедов ; предисл. Н. А. Стручкова. Ташкент : Изд-во «Узбекистан», 1983. С. 104.

6. Немытина М. В., Никифорова Т. Н. Дела о государственных преступлениях в Саратовской судебной палате (1871–1881 гг.). *Советское государство и право*. 1992. № 3. С. 130.
7. Ордынский С. П. Преступления против порядка управления. Практический комментарий. Москва : Право и жизнь, 1924. С. 4.
8. Пионтковский А. А. Система особенной части уголовного права. *Советское право*. 1926. № 2. С. 56.
9. Познышев С. В. Очерк основных начал науки уголовного права. Особенная часть. Москва, 1923. С. 220.

Ключові слова: державні злочини, політичні злочини, контрреволюційні злочини, система покарань, державна зрада.

Key words: state crimes, political crimes, counter-revolutionary crimes, punishment system, treason.

ДОМБРОВСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ЯРОСЛАВОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У ШВЕЙЦАРІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Правове забезпечення репродуктивних процесів бере свій початок розвитку, як вважають фахівці, у контексті окремої підгрупи прав людини під час Міжнародної конференції Організації Об'єднаних Націй справ людини у 1968 році. Саме ж визначення змісту репродуктивних прав вперше було закріплено у Програмі дій Міжнародної конференції по народонаселенню та розвитку, яка проходила в Каїрі 5–13 вересня 1994 року [1, с. 81]. Згодом свого подальшого тлумачення поняття репродуктивних прав отримало на Четвертій Всесвітній конференції по становищу жінок, що відбулася у вересні 1995 року у Пекіні. В наступні роки питання в галузі здоров'я та їх правове забезпечення, в тому числі і репродуктивних процесів, неодноразово обговорювалось на різних міжнародних форумах і заходах державного рівня.

Проблема забезпечення репродуктивних процесів відповідними правами є однією з найбільш дискусійних і суперечливих в усіх країнах, незалежно від соціально-економічного рівня їх населення, культури та релігії. Аналіз історії включення репродуктивних прав у міжнародно-правові документи свідчать про те, що держави не поспішали це здійснювати. Та й проблема застосування репродуктивних технологій також активно не обговорювалась. І лише при допомозі зростаючої діяльності жіночих організацій, феміністських груп в багатьох випадках в окремих країнах вдалося досягти правового забезпечення репродуктивних процесів. Не виключенням у цьому плані стала і така європейська країна як Швейцарія,

Боброва Тетяна Анатоліївна Правовідповідність у контексті здійснення негативної правотворчості	102
Дараган Євген Олександрович Кодифікація права як засіб вдосконалення правового регулювання	104
Білоус Ольга Анатоліївна Гендерне право як сучасна навчальна дисципліна	107
Лисик Максим Анатолійович Питання правозаконності у врученні повісток громадянам під час воєнного стану.	109
Врона Христина Андріївна Сакральне у сприйнятті сучасної держави	111

СЕКЦІЯ 3

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна Внесок Валтазара Богішича у дослідження інокоштини та задруги: історико-правовий аспект.	116
Діяковська Мажена Вплив римського права на розвиток права у Польщі добі Ренесансу.	118
Єфремова Наталя Володимирівна, Корнієнко Ірина Валеріївна До питання педагогічної діяльності Миколи Миколайовича Розенталя в Одеській юридичній школі	121
Sugatska Nataliia, Kalitseva Olena Historical legal documents of ancient Olbia	124
Шершенькова Вікторія Анатоліївна Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. XX ст.)	126
Остапенко Тимур Олександрович Щодо характеристики принципів дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період	130
Домбровський Олексій Ярославович Правове забезпечення репродуктивних процесів у Швейцарії: історичний аспект	133
Семенова Альбіна Павлівна Проблеми уніфікації аліментного законодавства на українських землях в складі Другої Речі Посполитої	136